

Vahiy ve hüküm

Mustafa Bey: “Biz iki çeşit sünnet vardır diye biliyoruz: Sünnet-i Müekkede, Sünnet-i Gayr-i Müekkede. Oysa On Birinci Lem’anın Altıncı Nüktesinde ‘Sünnet-i Seniyyenin merâtibi var: Bir kısmı vaciptir; terk edilmez’ deniyor. Vacipler sünnet midir? Bu konuyu açıklar mısınız?”

İslâm Dininin kaynağı Peygamber Efendimiz’dir (asm). Yani mensubu bulunmakla şeref duyduğumuz İslâm dini, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm’ın sözlerinden, fiillerinden ve hallerinden çıkmıştır. Farzlar da, vacipler de, sünnetler de O’nun sözlerine, fiillerine ve hallerine dayanır. Şöyle ki: Vahiy, bütün insanlık adına, Peygamber Efendimiz’in (asm) şahsına iniyor. Peygamber Efendimiz (asm) kendisine inen vahyi alıyor, emiyor; vahyi, fiilleriyle, sözleriyle ve halleriyle bütünleştiriyor. Vahyi önce kendisi tamamen uyguluyor ve uygulamalı biçimde insanlığa tebliğ ediyor.

Böylece hiçbir vahiy emri nazariyede kalmamış; bütün emirler ilk ve mükemmel olarak Peygamber Efendimiz (asm) tarafından uygulanmış, hemen ardından sahabeler tarafından uygulanmış, hemen ardından takip eden sair nesiller tarafından uygulanmıştır.

Sahabelerden sonraki ilk şerefli nesil (mezhep imamları), uygulama alanında bulunan bütün vahiy emirlerini almış; farz, vacip ve sünnet olarak sınıflara ayırmıştır. Mezheplerin sınıflandırmasında “sünnet” her ne kadar kendisine dar bir terim mânâsı alarak, Peygamber Efendimiz’in (asm) nafiye olarak yapageldiği davranışlarla sınırlandırılmış ve bu hâliyle farz ve vacipten soyutlanmışsa da; Bediüzzaman’ın dilinde “sünnet” ifadesi, “İlâhî yol / Peygamber yolu” mânâsında farzları ve vacipleri de kapsamaktadır. (Hiç şüphesiz mezheplerin, İlâhî emirlerin derecelerini belirlemek için Peygamber Efendimiz’in (asm) nafiye olarak yaptığı davranışlara sünnet, mecburî bir Allah emri olarak yaptığı davranışlara da farz veya vacip diyerek; ümmete emir değerleri tesbit edilmiş bir din bırakmaları bakımından sarf ettikleri olağan üstü gayretin değeri tartışılmaz. Bediüzzaman bu bakımdan mezhepleri takdir eder. Bu ayrı bir konudur.)

Bediüzzaman, “Peygamber Efendimiz’in (asm) birer Allah emri olarak uygulaya geldiği davranışları” mânâsında algıladığı sünnet-i seniyyeyi üç kısımda incelemiştir: 1- Farzlar ve vacipler, 2- Nafileler, 3- Peygamber Efendimiz’in (asm) sair amelleri, güzel âdet ve davranışları.

Sünnet-i Seniyyenin farz ve vacip kısmına uyma mecburiyeti vardır. Terkinde azap ve ceza vardır. Herkes bu kısma uymakla yükümlüdür.¹ Çünkü bu kısım muhkemâttır. Yani dinin sağlam kaleleri ve temel direkleri hükmündedirler. Namaz gibi, Ramazan orucu gibi, zengin olan için zekât gibi, hac gibi emirler bu nev’îdendirler. Bu emirler hiçbir şekilde değişmez ve değiştirilemezler.²

Burada, bir Allah emri olarak uymakla yükümlü bulunduğumuz farzlar ve vacipler, İlâhî yolun “zorunlu uyulmayı gerektiren” emirleri olarak Peygamber Efendimiz’in (asm) fiillerinden alındığı için sünnet çerçevesinde incelenmiştir. Fakat bu tür sünnetler, hiç şüphesiz, mezheplerin tesbit ettikleri şekilde hüküm olarak farz veya vaciptirler. Sünnet-i müekkede ve sünnet-i gayr-i müekkede olarak bilinen sünnetler ise, dereceleri farklı farklı da olsa (sünnet-i müekkede daha kuvvetli olmakla beraber), hükmen nafîle nev’inden olan sünnetlerdendir.

Dipnotlar:

- 1- Lem’alar, s. 64 (11. Lem’a, 11. Nükte)
- 2- Lem’alar, s. 58 (11. Lem’a, 6. Nükte)